

”OMNIA INSTAURARE
IN CHRISTO” (Pius X).

I HALVMØRKET i Peterskirkens dunkle Krypt staar en enkel, men stilfuld Sarkofag. Hele Dagen igennem knæler andægtigt bedende omkring den Dødes sidste Hvilested. Aldrig er hans Grav uden Blomster. Stilheden hersker dernede. Inderlig Bøn stiger op til Gud. I den vældige Kirkes Dyb findes et Valfartssted, som mere og mere tiltrækker sig hele den katolske Verdens Opmærksomhed. Rige og fattige, ringe og mægtige valfarter hertil for gennem ”Santo’ens” Forbøn at opnaa Naade af Gud. Og det siges, at deres Bøn ikke forbliver ubønhørt. Træder vi nærmere hen til Sarkofagen, ser vi paa dens Forside Kristusmonogrammet og Navnet: PIUS X, Ved Siden af staar en Indskrift:

Pave Pius X,
fattig og dog rig,
mild og ydmyg af Hjerter.
den katolske Tros uovervindelige Forsvarer,
nidkær for at forny alt i Kristus,
fromt hensøvet i Herren
den 20. August A. D. 1914.

I Halvmørket at Peterskirkens ærværdige Krypt hviler nu Pius X. Da han lige havde faaet den højeste Krone, som vor Jord ejer, skrev den senere tyske Rigskansler von Hertling om ham:

”Hvis ikke alle Tegn skuffer, betyder hans Tronbestigelse Begyndelsen af et nyt Afsnit i Kirkehistorien”. Og da Pius X i hine frygtelige Augustdage af Rædselsaaret 1914 var gaaet bort, sagde man om hans Regeringstid, at den hørte til ”det sidste Aartusindes største Pontifikater”.

Man gaar ikke over Aaen for at hente Vand. Og vi behøver ikke at gaa tilbage til Middelalderens gigantiske Paveskikkelser, til en Gregor den Store, til en Gregor VII, til en Bonifatius VIII, for at glæde os over Kirkens Storhed og Livsfylde. Thi, naar vi Katolikker siger Kirken, saa siger vi Paven i samme Aandedræt. Nej, vi behøver sandelig ikke at blade i fjerne Tiders gamle Historiebøger, vi lever selv midt i en af de største Opblomstringstider, Kirken nogensinde har haft. Beviset er de store Paver, som vor Epoke har set. Leo XIII var den geniale Statsmand og Lærde paa Petri Stol, som viste, at den gamle Kirke endnu stod, og at den havde et Ord at sige i den moderne Kultur. Benedikt XV, Fredens Apostel, styrede Sankt Petri Skib roligt og sikkert gennem Krigens frygtelige Orkan. Og hele Verden bøjer sig i Ærefrygt for vor nuværende Paves Energi og Klogskab. Blandt disse store Paver staar Pius X, elsket af Millioner, ikke mindst af Børnene, og æret som en Helgen. Endnu har Kirken ikke talt det sidste Ord om hans personlige Hellighed. Hans Beatifikationsproces føres i Rom. Men allerede nu er der ingen, som kan tvivle om den store Betydning, hans Pontifikat har haft.

Alle vi, som lever Kirkens Liv, staar i Taknemlighedsgæld til ham, ofte uden at vi selv ved det. Det Udviklingstrin, Kirken nu har naaet, var utænkeligt uden Pius X's Indsats, Vel er det sandt, at Kristus selv er Kirkens usynlige Hoved, og at han leder Kirken gennem sin Helligaand. Men Gud benytter sig ogsaa af menneskelige Redskaber. Deres Individualitet, deres hellige Liv, deres Viden og deres Energi indgaar som et Led i Samarbejdet mellem Gud og Mennesket. Denne dybe Opfattelse, som

simpelthen er Roden til Forstaaelse af Katolicismen, maa der ogsaa tages Hensyn til, naar vi taler om Paverne. Selv naar de ophøjes til den Trone, som er Verdens højeste, selv naar de forandrer deres Navn, for at antyde, at de ikke mere er en Guiseppe Sarto, en Giacomo della Chiesa, eller en Achille Ratti, men et nyt Menneske, en Pius X, Benedikt XV, Pius XI –, de vedbliver dog at være de og de bestemte Mennesker, Mennesker, som maaske mere end alle andre staar under Guds Indflydelse, men alligevel kun er Mennesker. Det glemmer vi Katolikker aldrig. Og som disse bestemte Mennesker, kaaret af Guds Naade, har de deres bestemte Ord at sige: det Ord, som tilkommer dem og ingen andre. Naar vi som Historikere i katolsk Forstand ser tilbage paa Pius X's store Pontifikat, kan Meningen med dette Tilbageblik kun være den: at undersøge, hvilket personligt og særligt Ord Pius X har sagt i hint vidunderlige og harmoniske Digt, som efter den hellige Augustins Mening hele Kirkehistorien udgør, og hvordan Guds Naade har virket med til, at dette Ord indgik i Kirkens Liv og blev til en Bevægelse, til en Fornyelse, som vi vel sporer, men hvis Drivkraft langtfra er udtømt. Vi har endnu ikke tilstrækkeligt historisk Perspektiv til helt at kunne bedømme Pius X' Pontifikat. Det, vi allerede nu kan se, er stort nok, gigantisk i Guds Øjne Men vilde man fuldstændigt bedømme det, maatte man ikke alene kunne se ind i Fremtiden, man maatte ogsaa have en Engels Øjne for at læse i Hjerterne: hvad Pius X har virket dér.

PIUS X's LIV.

Der ligger en egen Charme over Pius X's Liv; det er Fortællingen om den fattige Bondedreng, som blev Konge. Det er Vegen fra den dybeste Dal til det højeste Bjergs straalende Tinde.

Giuseppe Melchiorre Sarto – den senere Pave Pius X – stammer fra Almuen. Han er født den 2. Juni 1835 i Riëse, en lille Landsby i det Venetianske. Hans Forældre var meget fattige. Faderen var Postbud. Familien havde svært ved at klare sig, især da Giuseppe, den ældste, endnu fik syv Søskende. Aldrig har Pius X senere glemt, at han kom af Folket. Han elskede de fattige og var sig altid bevidst, at han hørte til dem. Dette Træk i Pius X's Livshistorie skal man ikke glemme. Efter hans Død skrev den protestantiske "Times": "Giuseppe Sartos Ophøjelse til Europas ældste og ærværdigste Trone er et talende Vidnesbyrd om den romerske Kirkes demokratiske Aand. Om Hildebrand (Gregor VII), hvem Kejser Henrik IV gjorde Afbigt overfor, hedder det, at han var en Tømmermandssøn. Sixtus IV, Julius II, Sixtus V, hvis Far var Gartner, var fattige Graabrødre. Historien er lærerig baade for Statsmænd som for Opdragere. Kirken tilsigter ikke en ensartet Dannelse for alle. Men i de monastiske Skoler aabner den Vejen, ad hvilken de bedst begavede kan opnaa de højeste Værdigheder. Det var længe siden, at en Bondesøn var blevet smykket med den tredobbelte Krone. Men i dette Punkt. som i mange andre, betød Pius X's Regering en Tilbagevenden til Fortiden."

Efter at den lille Beppo havde gennemgaaet Landsbyskolen, tog Sognepræsten sig af ham for at undervise ham i Latin og forberede ham til Optagelsesprøve paa den højere Skole i Castelfranco. Gymnasiet besøgte han i Padua. Det var ogsaa dér, at han med Udmærkelse fuldendte sine filosofiske og teologiske Studier. Hans Forældre kunde ikke selv betale Uddannelsen dertil; Don Fusarini, hans Sognepræst, havde skaffet ham en Friplads. Den 18. September 1858 blev Højtidsdagen i hans unge Liv. Kun 23 Aar gammel blev han med pavelig Dispens præsteviet af Biskop Farina af Treviso. Fra nu af tilhørte hans Liv udelukkende Gud og Kirken.

Snart efter blev den unge Præst Kapellan i Tombolo, en lille Landsby i Nærheden af Padua. Her, som i Salzano, hvor han fra 1867-1876 var Sognepræst, levede han et opofrende Liv.

Pius X var ogsaa senere som Pave den ufortrødne Sjælesørger. I Modsætning til Leo XIII, hans Forgænger, som var Teoretikeren paa Petri Stol, var Pius X Praktikeren. Han kendte det kristne Livs Vanskeligheder og Glæder fra egen Erfaring blandt sine Sognebørn. Han havde Ry for at være en god Prædikant og en ægte Sjælesørger. Han elskede de fattige og syge. Hans Gavnildhed var uden Grænser. Trods sit Arbejde i Sognet, fandt han endnu Tid til videre Uddannelse, især fordybede han sig i den hellige Thomas af Akvins Værker. Ogsaa hans praktiske Interesse for Kirkemusik fortjener at omtales.

I 1876 blev Sognepræst Sarto kaldet til Domkapitlet i Treviso. Som Præsteseminariets Leder, Biskoppens Kansler, Domprovst og Generalvikar gjorde han her stor Nytte. Hans Fromhed, hans apostolske Iver, som ogsaa hans Energi og Klogskab kunde ikke længere forblive skjult for Omverdenen. Intet Under, at Leo XIII den 10. November 1884 udnævnte den dygtige Præst til Biskop af Mantua.

Ogsaa som Biskop vedblev Sarto at være den fattige Bondedreng fra Landsbyen og den fromme og nidkære Sognepræst. Især tog den nye Overhyrde sig af Teologernes Uddannelse. Personlig ledede han Præsteseminariet, som blev et af de bedste i hele Lombardiet. Han var inderlig overbevist om, at den kristelige Fornøelse maatte begynde ovenfra og ikke nedenfra. Kun gode, fromme og hellige Præster kan opdrage en kristen Menighed. Biskoppen af Mantua ansaa derfor Dannelsen af den rette præstelige Aand for sin Hovedopgave.

Vi har allerede henvist til, hvor meget Pius X, baade gennem sin Herkomst og sine personlige Egenskaber, var interesseret i

Barmhjertighedsarbejdet. Det er derfor ikke saa underligt, at han var saare interesseret i det sociale Spørgsmaal. Det var paa hans Foranledning, at den første sociale Kongres i Italien afholdtes i 1890 i Piacenza. Pius X havde ogsaa Forstaaelse for Pressens Betydning. Han selv grundlagde i Mantua en katolsk Avis under Navnet: "Il Cittadino di Mantua" (Mantuas Borger). Biskop Sarto var "et moderne Menneske" i Ordets bedste Betydning, d.v.s. han stillede alle de nyere Kulturfremskridts Hjælpemidler i den gode Sags Tjeneste.

I Maj 1893 bekendtgjordes det, at Leo XIII havde ophøjet Biskoppen af Mantua til Patriark af Venedig. Denne Efterretning udløste en umaadelig Begejstring i hele Norditalien. Glæden blev endnu større, da man hørte, at den nye Patriark i det næste Konsistorium skulde udnævnes til Kardinal.

Efter Hjemkomsten fra Rom, hvor han havde hentet sig den røde Hat, gjaldt Kardinalens første Besøg sin gamle, fattige Moder i Riëse. Der fortælles, at Kardinal Sarto Dagen efter sin Ankomst ikklædte sig sin skarlagensrøde Cappa magna og begav sig - det var tidlig om Morgen - til sin Mors fattige Stue. Staaende ved Siden af hendes Seng viste han sig for hende i det hellige Purpurs fulde Glans. Margherita græd af Glæde. Men før Aftenen kom, græd hun af Smerte. Det var "Giuseppe"s sidste Dag i Riëse. og skønt ingen af dem vidste det, skulde Afskedskysset ogsaa blive det sidste paa denne Side af Graven. Ømt omfavnede den gamle Mor sin Søn, da han til Afsked tog hendes spinkle Skikkelse i sine Arme. Hun var 80 Aar gammel, og i denne Alder er enhver Afsked svær. Nogle Maaneder senere naaede Efterretningen om hendes Død Kardinalen.

Purpuret, Kardinalernes Farve, betyder, at dets Bærere trofast skal tjene Kirken og Paven "indtil Udgydelsen af deres Blod". At Kardinalatet ikke alene bringer Ære med sig, men ogsaa Kamp og Offer, skulde Patriarken af Venedig snart erfare.

Spændingen mellem Stat og Kirke var nemlig stor i hine Tiders Italien. Den havde naaet sit Højdepunkt gennem Crispis Udnævnelse til italiensk Ministerpræsident (1890). Han var en aabenlys Fjende af Kirken. Hans Regeringskurs var afgjort antiklerikal. Bag ham stod hovedsageligt Frimureriet. Man vilde ødelægge "den store Fjende", og man mente dermed den katolske Kirke. Kampen blev ført med hensynsløs Haardhed. Religionsundervisningen i Skolerne blev forbudt. De religiøse Broderskabers Formue overgik i Statens Eje. Staten krævede Ret til at tale et Ord med ved Biskoppernes Udnævnelse. Det var ogsaa Grunden til, at Kardinal Sarto i 16 Maaneder ikke kunde tage sit Patriarksæde i Venedig i Besiddelse. Den italienske Regering vilde ikke stadfæste Sartos Udnævnelse. Venedigs for Størstedelen antiklerikale Borgerrepræsentation viste sig fjendtlig over for Kirken. Men Folket stod paa Kardinalens Side. Regeringen maatte give efter. I September 1894 kunde Venedig med straalende Fester modtage sin nye Overhyrde. Kardinal-Patriarken holdt sit Indtog i San Marco.

Det fremhæves i alle Pius X's Levnedbeskrivelser, med hvor fin Takt og Klogskab han mestrede de mange og ikke ringe Vanskeligheder, som bestod mellem Venedigs aandelige og verdslige Regering. Han forstod straks i Begyndelsen at komme i et venskabeligt Forhold til Venedigs Borgmester. I samme Forstaaelsens Aand arbejdede han ogsaa i Fremtiden. Det er ikke mindst hans Fortjeneste, naar den stærke Spænding stadig blev mildnet, indtil der nu om Stunder hersker et godt Forhold mellem Vatikanet og den italienske Regering.

Giuseppe Sarto var paa Patriarksædet i Venedig ikke anderledes, end han havde været som Kapellan i Tombolo, som Sognepræst i Salzano og som Biskop i Mantua. Hans Livsførelse forblev enkel, som den havde været. Han var Præst og ikke andet. Han vilde føre Folket til Gud og var tilfreds, naar han kunde opnaa det.

I 1898 fejredes under Kardinalens personlige Ledelse den store Eukaristiske Kongres i Venedig. Han kaldte ogsaa den unge, udmærkede Musiker, Lorenzo Perosi, som han i Mantua havde lært at kende, til Hjælp ved sin Reformation af Kirkemusikken. Mødet mellem Kardinal Sarto og Perosi skulde ikke blive uden vigtige Følger. Det var Perosi, som understøttede den senere Pave Pius X i hans Reorganisation af den gregorianske Koral. Og det var Kardinal Sarto, som gjorde Banen fri for den store Komponist og verdenskendte Dirigent af det Sixtinske Kapel.

Der falder endnu en Begivenhed i Kardinal Sartos Venedig-Tid, som her skal omtales, fordi den belyser et fint Træk i hans Karakter.

Den 14. Juli 1902 var en Sorgens Dag for Venedig. San Marcos smukke Campanile, Klokketaarnet, som i Aarhundreder havde vogtet den stolte Søstad, vaklede og faldt sammen. Straks besluttede man at genrejse Taarnet. Paa Markusdagen (Venedigs Værnehelgen) i Aaret 1903 blev Grundstenen lagt. Det var en stor Dag for Venedig. Hele Italien, ja hele Verden var interesseret i Kunstværkets Genopstaaen. Hertugen af Turin repræsenterede Kongen af Italien. Foran ham stod den purpurklædte Kardinal. Stat og Kirke stod Ansigt til Ansigt, og begge to vidste det, som var sket mellem dem siden den italienske Revolutions Begyndelse. Var et Forlig muligt? Det syntes, som om Løsningen kunde være kommet i Stand paa denne Dag. Kardinalens Takt og Høflighed bidrog sit til at mestre den vanskelige Situation; han henvendte sig til Hertugen af Turin og de andre høje Gæster for paa den elskværdigste Maade at takke dem for deres Nærværelse. Festen blev en stor, personlig Sejr for Kardinalen. Alle tilstedeværende roste den Charme, Takt og fine Sikkerhed, hvormed han bevægede sig i det høje Selskab. Man maa ikke glemme, at Kardinalen hidtil aldrig havde færdedes i disse Kredse. Hans Dannelsesvej var gaaet fra Landsbyen over

Præsteseminariet til Sognepræstens ydmyge Arbejde. Men Sjælsadel, Hjertedannelse og Omgang med den højeste Gud havde lært ham mere end al menneskelig Omgang. Den franske Minister Chaumié, der som Regeringens Gæst overværede Festen, skrev om Patriarken: ”Han er en Mand af personlig Charme og glimrende Optræden. Han har et aabent og venligt Ansigt, skarpe Træk, som mildnes af Øjne, i hvilke der straalere en varig Ungdoms Lys. Der er intet stolt ved ham, intet smigrende. Hans Optræden overfor Hertugen af Turin var udmærket, som en Mands, der føler sig fuldstændig i Ligevægt.”

Den 20. Juli 1903 døde Leo XIII, den geniale Diplomat paa Pavestolen, den Mand, hvis Eksistens alene kunde overbevise Verden om, at der mellem Viden og Tro, mellem Kirke og Kultur ikke fandtes nogen Modsætning. Hvem skulde blive hans Efterfølger? Allerede den 31. Juli blev Konklavet, som skulde vælge den ny Pave, aabnet. Det syntes først, som om Kardinal Rampolla del Tindaro, den afdøde Paves berømte Statssekretær, skulde blive valgt. Men Guds Forsyn havde bestemt det anderledes.

Allerede den 4. August blev til alles Forbavselse Patriarken af Venedig valgt til Pave: PIUS X.

Æventyret var blevet til Virkelighed. Bondedrengen fra Riëse bar Fiskerringen og den tredobbelte Krone.

HANS PONTIFIKATS BETYDNING.

Pius X vilde ogsaa som Pave først og fremmest være det, han gennem Aartier havde været: Præst og Sjælesørger.

Foruden et Krucifiks stod der ikke anden Pryd paa Pavens Skrivebord end en lille Broncestatue af den hellige ”Sognepræst

fra Ars". Det er maaske kun noget udvortes, men det er betydningsfuldt, ja ligefrem symbolsk.

Næppe havde Pius X besteget Tronen, før der allerede kom pavelige Forordninger og i Vatikanet hidtil uhørte Forandringer, som syntes at pege paa en fuldstændig Kursændring. Skarer af Kommunionbørn fik Foretræde hos Paven; der blev arrangeret Kæmpeaudienser for Roms enkelte Sogne. Søndag efter Søndag forsamlede Paven i Damasus-Gaarden eller i de vaticanske Haver Den evige Stads Katolikker for at forkynde Guds Ord for dem. Allerede dengang kunde man ane, hvad der skulde blive dette Pontifikats Særpræg: efter en Pave, der var Statsmand og Lærd, fulgte en Pave, der ikke var andet og ikke vilde være andet end Sjælesørger og Præst.

Det kan ikke nægtes, at der var visse Kredse, som var lidt skuffede over Pavevalgets Resultat. De havde hellere set, at Leo XIII's geniale Statssekretær, Rampolla, havde ført den store Paves Politik videre. Og det saa jo et Øjeblik ud, som om Kardinal Rampollas Valg skulde blive Virkelighed, indtil Østrigs Veto forhindrede det. I Stedet for Diplomaten Rampolla kom nu Sognepræsten Sarto! Hvad skulde det blive til? Kom han ikke langt ude fra Landet? Forstod han sig paa Politik? Var det ikke sandt, hvad man fortalte om den ny Pave: at han foruden sit Modersmaal og Latin ikke talte et eneste levende Sprog? Den fintdannede Leo XIII, for hvis Begavelse ogsaa Ikke-Katolikker bøjede sig i Ærefrygt og saa Bondepræsten fra Riëse, som var ukendt i den store Verden – hvilken Modsætning!

Og virkelig, der var stor Modsætning mellem Leo XIII og Pius X's Pontifikat, grundet paa de to Pavers forskellige Personlighed.

Guiseppe Sarto var en Bondesøn. Pecci (Leo XIII) af Fødsel en Aristokrat, en Ætling af den stolte, gamle, italienske Adel.

Leo XIII, sagde man, var en Fyrste - Pius X en Fader.

Naar Leo XIII fra Vatikanet begav sig ned i Peterskirken, og de forsamlede Tusinder saa hans fyrstelige, næsten forklarede Ansigt med de straalende, kongelige Øjne. Iød der en Jubel gennem Sankt Peters Kæmpehvælvinger, en Jubel lig Havets Brusen. Pius yndede derimod ikke Ovationer i Peterskirken. Naar han viste sig, maatte alle tie. For Leo var den majestætiske Kirke Pavens Katedral, for Pius var den Guds Hus.

Med Æstetik og Litteratur havde Pius intet aandeligt Slægtskab. Leo derimod elskede de antikke Strofers Sprinkelværk. En Hedning, som Stefan George hyldede ham for det. Pius X var helt anderledes. Han havde et dybt og varmt Sind. Bønderdrenge har ofte et rigt Sjæleliv. Vel elskede Pius Kunsten, især Musikken, men det var Præstens, ikke Æstetikerens Kærlighed.

Pius X var heller ikke Filosof og Teoretiker, ikke Manden, der ser ud over hele Menneskeheden og ind i Fremtiden, som Leo XIII saa udmærket forstod det. Pius X kender ikke saa meget Menneskeheden, som han kender Mennesket, Hverdagens Menneske, det stakkels Jeg, som gaar gennem vore Gader til Fabrikkens eller Kontorernes besværlige Arbejde. Sarto har aldrig betraadt den diplomatiske Løbebane. Men altid stod han Folket nær. Han var Sjælesørger og Præst. Leo XIII var en intellektuel Pave, Pius X en Viljes-Pave. Han forstod at omsætte Leo XIII's store Impulser i Liv og Virkelighed.

Men endnu har vi ikke rørt ved det personligste, det inderste i Pius X's Personlighed, Hjertet i hans Hjerte: hans Religiøsitet. Pius X var en religiøs Karakter af fuldendt Renhed og Inderlighed. Han levede i Troens Virkelighed. Denne var ham lige saa nærværende, ja havde for ham en endnu større Virkelighed end den haandgribelige Virkelighed, som omgiver os. Man har sagt om Kardinal Newman, at "hans store Kraft var en levende

Realisation af det usynlige". Pius X var en lignende Karakter. Han forstod som Newman "to realise", at realisere" det overnaturlige, d. v. s. at regne med de overnaturlige Virkeligheder, at omsætte dem til Liv. Han saa alle Ting med Guds Øjne. Om ham gælder St. Pauli Ord: "Vi må ikke fæste vort Blik paa det synlige, men paa det usynlige. Det synlige hører Tiden til, men det usynlige varer evigt" (2. Kor. 4,18).

Ud fra denne levende Troens Aand øser Pius en Tillid til Forsynet, som i Sandhed er sjælden og stærk. Pius maatte lide meget, og det hedder sig, at han blev alvorlig, meget alvorlig i Løbet af den Snæs Aar, hans Pontifikat varede. Hans fine, modtagelige Aand følte bittert enhver Modstand. Men han lod sig ikke forstyrre. Han hørte til hine sjældne Mennesker, som gaar deres Vej snorlige og som er overbeviste om, at selv Klipperne til sidst kan rokkes og gøre Banen fri.

Fordi Pius var inderlig og from i Ordets bedste Forstand, var han ogsaa kærlig og god. Denne Mand, der var streng og ubøjjelig, naar det drejede sig om Trosspørgsmaal, var ikke haard og mørk. Hans Optræden var glad og velgørende som Solskin og Barnesmil.

Jeg finder i en gammel Biografi en Romapilgrims Beretning, som viser, hvordan Paven virkede i Slutningen af sit Liv. Den skildrer en Højtid i Sankt Peter:

"Paven blev paa sin Bærestol baaret hen over Folkemængdens Hoveder. Han var iført en rød Korkaabe og bar en høj, gylden Mitra. Hans Ansigt var mildt og alvorligt. Medens hans Haand velsignende hævede sig til højre og venstre, syntes hans Sjæl at være andetsteds, langt borte fra al Glans og Pomp, i hine Regioner, som nærmer os Himlen. Dyb Sorg tegnede sig i hans Træk. Det syntes næsten, som om et Smil aldrig mere vilde kunne oplyse dem. Sandelig, han bar paa sine Skuldre Byrden

af al Verdens Lidelser. Pludselig bragte en Bevægelse i Mængden Processionen til at staa stille. Det indadvendte Aasyn løftede sig. Paven vaagnede af sin Betragtning. Han bøjede sig fremad og ligesom Solstraaler paa den vinterlige Himmel, lyste et uendeligt mildt og kærligt Smil op i de sorgfulde Ansigtstræk. Ved Siden af mig mumlede to Italienerne: ”Fader, kære, kære, gamle Fader”!

Pius X levede ud fra Mysteriets Kræfter. Her laa al hans Virkens dybe Rødder. Han kunde sige: ”Min Politik er Korset” Sjældent har man gjort saa megen Alvor af Inderlighedens Primat som i hans Regeringstid. Hele hans Virken var mindre uadvendt end indadvendt. Han var dybt overbevist om, at Sjælen og Hjertet i alt apostolisk Arbejde maatte være Forbindelsen med Gud. Derfor var al hans Arbejde lagt an paa Uddybelsen af Kirkens indre, religiøse Side. Og deri ligger en dyb, næsten uendelig Forsynets Styrelse. Allerede den hellige Thomas af Akvin definerer Forholdet mellem et Menneskes ydre Arbejde og indre Sindelag saaledes: ”Alt vort ydre Arbejde maa ikke være andet end en Overstrømmen af det indre, religiøse Liv”. Eller som Johannes Jørgensen i sit skønne Sprog former det digterisk: ”... som den klare Kilde fylder Lerkarret, vedbliver at fylde det og vedbliver at vælde over dets Rand med stadig klarere, stadig renere Bølger —” (Frans af Assisi, S. 12), Alt ydre Arbejde skulde kun være ligesom Bølger, der vælde over vort Indres Rand, Men Kilden, som fylder Lerkarret og faar Bølgerne til at vælde over Randen er inde i Hjertet: Inderlighed og Religiøsitet, Forbindelse med Gud, Fromhed.

Ogsaa Kirkens, denne vældige Organismes mangfoldige, næsten uoverskuelige Arbejde, har kun Bestaaen og Værdi, naar det rinder af den Kilde, som hedder Inderlighed og Religiøsitet. Ellers er den kun et tonende Malm, en klingende Bjælde. Det er Plus X's u dødelige Fortjeneste, at han i en Tid, som mere end nogensinde tidligere hælder til ydre Aktivitet og udvortes

Optagethed har peget paa Inderlighedens Primat, paa Mysteriets Kræfter.

Ingen, som opmærksomt betragter det sidste Aarhundrede og vort eget Aarhundredes første Aartier, kan unddrage sig den Erkendelse, at vi staar ved Begyndelse af en ny Tid. Man behøver hverken at være Profet eller Pessimist for at kunne sige, at noget gammelt gaar sin Undergang i Møde, at noget nyt dukker frem. Pius X har med de karismatiske Kræfter, som hans høje Stilling gav ham, forudset alt dette. Og han har lagt den nye Tid i Guds Hænder. Han har ført den nye Tid til de Kilder, som alene kan redde den. Og naar man allerede nu vil bestemme den nyere Tids Signatur som "heroisk Ateisme" (Heidegger), naar Ernst Jünger mener, at der trækker en Tid op af Staal og Jern, af Arbejdere og Soldater, en Tid uden Sjæl og uden Blomster, haard og upersonlig som vore Maskiner, saa har Pius X vist, hvordan vi kan overvinde ogsaa denne infernalske Tid.

Man har sagt, at Pius X var en "religiøs Pave". Og det er sandt. Han var den levendegjorte Inderlighed. Hans Regeringstid var det XX Aarhundredes Eksercitedage.

Nu skal vort Aarhundrede storme ud i Livet. Allerede nu staar vi alle paa Slagmarken, Og Slaget kan blive haardt, haardere end vi maaske aner. Men vi maa aldrig glemme, at Kilden til vor Kraft ligger i det religiøse, og i det alene. Og vi maa heller aldrig glemme, at Pius X, Helgenen paa Pavestolen, paany har aabnet disse Kilder for os.

Det er hans Pontifikats Betydning.

PAVENS REGERINGSPROGRAM.

I hele Pavedømmets Historie findes der næppe noget andet Eksempel paa, at en Pave ved sin Regerings Tiltrædelse med

fire Ord, som er taget fra den hellige Skrift, højtideligt og ud-tømmende forkynder sit Program, saaledes som det har været Tilfældet i Pius X's første Encyklika. "I Tillid til Guds Kraft griber vi Hyrdestaven og erklærer, at i Styrelsen af Kirken skal vor eneste Bestræbelse være: "at forny alt i Kristus" (Efes. 1,10), for at "Kristus maa være alt i alle" (Kol. 3,11). Og kort efter hedder det med Eftertryk. "Naar man derfor af os kræver en Devise, som kundgør vor Vilje, da kan den ikke lyde anderledes end: "Instaurare omnia in Christo", Fornyelsen af alt i Kristus".¹

"Instaurare omnia in Christo": dette den hellige Paulus' Ord, var for længe siden Udtrykket for Pius X's Livssyn. Allerede i Aaret 1894, da han tog det venetianske Patriarkat i Besiddelse, havde han skrevet: "Samfundets Fornyelse i Kristus er det eneste Hjælpemiddel mod alle Verdens Onder. Intet godt er virkelig godt, hvis det ikke er rodfæstet og grundlagt i Kristus".²

I et Hyrdebrev, som han i Anledning af Aarhundredskiftet rettede til sine troende, taler han igen om det samme og tilføjer Ønsket om, at det XX Aarhundrede paa en særlig Maade maatte blive og være "et Jesu Kristi Aarhundrede"³

Efter sin første Encyklika kom Pius X utallige Gange tilbage til det samme Punkt,⁴ saa at dette Raab: "at forny alt i Kristus", som i den ældste Kirke midt i en aldrende Verden var det nye Livs Jubelraab, ogsaa i det XX Aarhundredes Kirke fandt tusindfoldig Genklang: "At forny alt i Kristus".

¹ 1903, 4. Okt., Encyklika "E supremi". Acta Sanctae Sedis (= ASS) 36, 131.

² 1894, 5. Sept., Ausgabe der Hirtenbriefe des Kard. Sarto von A. Hoch, Kirche und Zeitgeist (1907)18.

³ 1. c. 70.

⁴ AAS 36, 195, 285, 380, 321, 451, 529, 532 o.s.v.

Længe før Pius X kunde ane, at dette Paulusord engang gennem ham skulde blive en Kilde til Kraft for hele Verden, var det bleven en Kraftkilde for hans eget Sjæleliv. Det havde været et Lys i hans eget Hjerte. Og vi kan godt forstaa det. Pius X var en Mand, for hvem Kristus betød alt. Han var som Hostien paa vore Altre. Udefra ser man kun Brødet, men indvortes er Kristus. Kristus var blevet hans andet Jeg og drev ham til at forny alt i Kristi Aand. Pius X's Devise: ”instaurare omnia in Christo” var kun et Udtryk for Pavens mandige og uovervindelige Kærlighed til Kristus.

Vil vi forstaa, hvad dette Ord: ”at forny alt i Kristus” skal betyde, maa vi gaa tilbage til den hellige Paulus. Paulus har skrevet denne Sætning paa Græsk. Vulgataeksten, den latinske Oversættelse, gengiver den med ”Instaurare omnia in Christo”, som svarer til det Danske: ”At forny alt i Kristus” Men Paulus har et Ord af et meget skarpere Omrids. Han taler om alle Tings ”Anakephalaiosis” i Kristus. Dette uoversættelige Udtryk fremhæver den nye reale Livsforening med vor Konge, det Livsfællesskab, som forbinder Hovedet med Legemets øvrige Dele, den nye Livsenhed, som forener Kristus og Kirken. Ordene: instaurare, ”forny, sammenfatte”, gengiver ikke tilstrækkeligt den græske Vendings Fylde og Kraft.

Pius X har flere Gange brugt andre Udtryk af den hellige Paulus for at forklare, hvad dette ”instaurare” skal betyde, Den ene Gang anfører han det kendte Sted fra første Korintherbrev (3,11), hvorefter der ikke findes nogen anden Grundvold end den, som er lagt: Kristus; en anden Gang Stedet i Galaterbrevet (4,19): at Kristus tager Skikkelse i de Kristne; en tredje Gang det dybe Ord i Brevet til Kolossenserne (3.11): at Kristus maa være alt i alle.

Fornyelsens Grundlag, Forbillede og Maal træder saaledes tydeligt frem.

Alt skal fornyes i Kristus: dette var Pavens store Idé. I alle Mennesker skal Kristus blive ét og alt. Han skal først og fremmest blive det gennem den personlige Fornylse. Kun naar vi selv har Lyset i os, kan vi oplyse andre. Kun naar vi selv gløder, kan vi bringe andre til at gløde.

Men Fornylsen skal ikke indskrænke sig til det rent personlige Omraade. Gennem et Liv, der helt er opfyldt af Kristus, skal den enkelte virke paa Samfundet og Kulturen, at ogsaa denne fornyes i Kristus. Gennem kristelige Mennesker skal Kristi Nærværelse i Kirken udstraale til den verdslige Kultur, at ogsaa Kristus dér bliver alt i alle. Ingen Provins af den aandelige Verden er udelukket fra dette Fornylsesarbejde i Kristus. Et stort Felt aabnes her for kirkelig Aktivisme og katolsk Aktion. Om det nu er Kunst eller Videnskab, Teknik eller Politik, Filosofi eller det sociale Spørgsmaal: alt skal fornyes i Kristus.

Alt skal fornyes i Kristus. Det forudsætter altsaa, at noget er blevet gammelt. Eller for at bruge Pavens egne Ord: ”Det gælder om at føre det menneskelige Samfund, som har forvildet sig bort fra Kristus, tilbage til Kirken”. Frafaldet fra Kristus er ikke fra igaar. Det har en lang Historie, som gaar tilbage til Renais-sancetiden og de derpaa følgende Aarhundreder. Frafaldets Frugt er den Aand, som gaar stik imod Kristi Aand: ”Nutidens afskyelige Forbrydelse, ved hvilken Mennesket har sat sig i Guds Sted”. Her skal Fornylsen energisk tage fat. Hele den katolske Kristenhed maa efter Pavens Ønske forny sig i Overholdelsen af Evangeliets Bud og Raad. ”Evangeliets hellige Bud maa atter indsættes i deres tidligere Værdighed, de af Kirken forkyndte Sandheder maa atter indskærpes, navnlig i Henseende til Ægteskabets Hellighed, Børnenes Opdragelse og Undervisning, Ejendomsretten og Brugen af de jordiske Goder. De statsborgerlige Pligter og Rettigheder skal bringes i Erindring. Ligevægten mellem de enkelte Klasser i Samfundet skal genoprettes i Overensstemmelse med den kristne Lære”.

Alt skal fornys i Kristus, Kristus skal være alt i alle: Fornyselsens store Forbillede. Den historiske Kristus fra Betlehem og Nazaret, fra Galilæa og Golgata; den eukaristiske Kristus paa vore Altre; den mystiske Kristus, som er den samme igaar, i dag og til evig Tid. Vejen til Kristus fører gennem Kirken. I den lever Kristus videre, fører hver enkelt og forener de mange til den ene, hellige, katolske og apostolske Kirke.

”Omnia instaurare in Christo”: disse fire Ord er Indbegrebet af Pius X’ Pontifikat. De giver Pontifikatet dets Signatur.

Som Pius X’s hele Personlighed er hans Devise klar og bestemt som et Princip. Eller lad os hellere sige: den er dyb og vidunderlig ren. Som kun Guds Ord kan være det.

DEN HVIDE KRIST.

For al Fremtid er Pius X’s Navn uløseligt knyttet til Eukaristien. Han er ”Eukaristiens Pave”. Kommuniionsdekreterne fra 20. Dec. 1906 og 8. Aug. 1910 er hans Pontifikats største Indsats. Vi har nutildags ikke mere noget Begreb om, hvor revolutionerende disse pavelige Dekreter den Gang virkede. Endnu for 30 Aar siden var der ingen, som vovede daglig at gaa til Herrens Bord. Selv Klosterfolk maatte efter deres Regel kun hver Søn- og Helligdag modtage Herrens Legeme og Blod. For helt at kunne forstaa Pius X’s store Gerning, maa vi se lidt nærmere paa Forholdene for hans Reform.

I Apostlenes Tid og i den ældste Kirke var den hyppige, ja daglige, Kommunion ganske almindelig. Den hellige Augustinus kender endnu Kirker, hvor man dagligt kommunikerer. Og den hellige Hieronymus ved om ”den romerske Sædvane, altid at modtage Herrens Legeme”. Men som Tiden gik, blev det anderledes. Det IV Laterankoncil, som afholdtes midt i

Middelalderens Blomstringstid (1215), bestemte, at hver troende mindst een Gang om Aaret skulde modtage Altrems Sakramente. Dette ansaa man altsaa dengang som Mindstekrav, naar man vilde høre til Kirken. Nyere Undersøgelser har vist, at den hyppige Kommunion var meget sjælden i Middelalderen. Man dyrkede Altrems Sakramente meget, men man modtog det kun lidet. Lægfolkene gik een Gang, de særlig fromme to til tre Gange om Aaret til Herrens Bord. Gifte Kvinder havde ikke Lov til at gaa oftere til den hellige Kommunion. Man ansaa dem for ikke rene og værdige nok (!).

Hvad er Grunden til hele denne mærkelige Udvikling? Man havde for stor en Frygt for ”tremendum Mysterium” (det frygtindgydende Mysterium). Man vaklede mellem Kærlighed og Frygt. Kærligheden krævede at gaa oftere, ja dagligt til Herrens Bord, men Frygten og Ærefrygten holdt tilbage. Teologerne og Skriftefædre kunde ikke komme til nogen klar Afgørelse.

Men Kirken selv har aldrig opgivet den gamle Overlevering. Saaledes siger f.Eks. Det tridentinske Koncil: ”Den hellige Kirkeforsamling er besjælet af det Ønske, at de troende, naar de overværer den hellige Messe, ikke nøjes med den aandelige, men modtager den virkelige, sakramentale Kommunion” (Sessio XXII, 1562). Ogsaa i de følgende Tider indskærpedes dette Kirkens Ønske flere Gange af Paverne.

Men Jansenismens Vranglære, som ogsaa vandt Indpas i katolske Kredse, holdt paany mange tilbage fra den hyppige Modtagelse af den hellige Eukaristi. En af Jansenismens store Forkæmpere, Antoine Arnauld – le grand Arnauld, som han kaldtes – havde skrevet en Bog: ”De la fréquente communion” (Paris 1643) (”Om den hyppige Kommunion”), hvori han netop ivrede imod den hyppige Modtagelse af Altrems Sakramente. Jansenisterne foregav at beskytte det hellige mod at blive vanæret. Men paa denne Maade holdt de Folk borte fra selve Naadens Kilde.

For Jansenisterne var Gud endnu det gamle Testamentes Jehova, frygtindgydende og skrækkelig, men ikke den nye Pagts Frelser, fuld af Godhed og Aabenhjertighed overfor Synderne. Med Rette kunde derfor den hellige Vincents af Paul sige til sine Præster: ”Jeg siger jer, at Jansenismens Vranglære er en af de farligste, som nogensinde har bragt Uro i Kirken”. Og endnu Pius XI kalder Jansenismen ”den listigste af alle Vranglærer”, fordi den under Fromheds og Strengheds Skin søgte at forføre de troende.

Den officielle Kirke har ganske vist dømt Jansenismen. Men dens Praksis holdt sig for en stor Del haardnakket i Folkets Andagtsøvelser. Selv Teologerne var ikke enige om Forudsætningerne for Modtagelsen af Altrens Sakramente.

I det store og hele stod Tingene saaledes, da Pius X tiltraadte sit høje Embede. Allerede i sin første Encyklika, i hvilken han betegnede alle Tings Fornylse i Kristus som sit Pontifikats eneste Maal, henviste han dem til den hyppige Modtagelse af Sakramenterne.

Den 20. Dec. 1906 kom saa Forordningen angaaende den hyppige, eller endog daglige Kommunion, som én Gang for alle gjorde Ende paa alle Tvivls- og Stridsspørgsmål. Den pavelige Bestemmelse, som efter Begyndelsesordene kaldes for ”Sancta Tridentina Synodus”, traf følgende vigtige Forordninger: Hyppig eller daglig Kommunion er ikke noget Privilegium for særlige Klasser af Sjæle, men tilkommer alle troende uden Hensyn til verdslig, gejstlig eller klosterlig Stand. Enhver Kristen har Adkomst til hyppig eller daglig Kommunion, blot han fyldestgør Kirkens Betingelser.

Disse Betingelser bliver ikke opfyldte af dem, der kun gaar til den hellige Kommunion af Vane, Forfængelighed eller for at give sig Skin af Fromhed osv. Men de, som kommunikerer for

at tækkes Gud, tiltage i hans Kærlighed og omvende sig fra deres Synder og Fejl, opfylder Kirkens Vilkaar og har Ret til at kommunikere hyppigt, ja daglig.

Til værdig Kommunion kræves der, at Sjælen er fri for al svær Synd og Hang til saadan. Til yderligere Fremme for den hyppige Kommunion tjener: ogsaa at holde sig fri for frivillige, tilgivelige Synder og Hang dertil. Man skal sørge for, at en samvittighedsfuld Forberedelse gaar forud for den hellige Kommunion, og at den efterfølges af en passende Taksigelse, ”saavidt enhvers Ævner, Forhold og Gøremaal tilsteder det”.

Man kan nutildags slet ikke mere forestille sig, hvilken Forandring dette Paveord bevirkede. I Altrens Sakramente modtager vi jo ikke en eller anden Naade, men Naadens Herre selv kommer til os. Døren til Naadens Kilde var nu igen aabnet, og den stod paa vid Gab, saa at alle kunde træde ind. Det var, som om en usynlig Bæven gik gennem hele Menneskeheden. Tusinder og Millioner er Pius X taknemlige for, at han har givet dem Adgang til deres Livs dybeste og skønneste Glæder. Og naar vi ser, at en Foraarstid gaar gennem den katolske Kirke, at det religiøse Liv tager til, at Præste- og Ordenskald stadig vokser, at hellige Mænd og Kvinder opstaar midt i de moderne Forhold, at den katolske Mission siden Pius X's Kommuniionsdekreter har forøget sine Poster med det to-, ja tredobbelte saa kan vi allerede nu se Følgerne af dette Skridt. Men det skønneste og fineste er skjult for os. Det foregaar inde i Hjerterne. Dér skabes Lykke og ren Glæde, apostolisk Mod, Kraft til Lidelse, Hellighed, Renhed og Kærlighed. Menneskelige Ord er for svage til at skildre det. Kun den, der har oplevet det, kan ogsaa begribe det.

Et andet Dekret fra den 8. Aug. 1910 (Quam singulari) befattede sig med Børnenes Kommunion. Det bestemte Syvaars-Alderen, den Tid, hvor Barnet kommer til Skelsaar, som den

rette Tid for den første Kommunion. I enkelte Tilfælde kunde Tidspunktet være tidligere; sommetider kunde det være tilraadeligt at vente lidt. Vi kender alle denne Pavens Forordning, da den hvert Aar i Paasketiden oplæses i Kirken.

Hovedtanken i Pavens Argumentation er den, at Barnealderen ikke skal undvære den største Glæde: Foreningen med Kristus. Kristus vil danne Barnets rene og bløde Sjæl. Han vil bevare det for Synd og ofte endog føre det til stor Hellighed, som Erfaringen Gang paa Gang viser det.

Paven fandt et tusindfoldigt Ekko i alle Barnehjerter hele Verden over. Den milde, gode Præst paa Petri Stol og Barnet har hurtigt fundet hinanden. Børnene skrev til ham. Og det var med Forkærlighed deres Breve, Pius X læste og glædede sig over. Der var et mærkeligt Slægtskab mellem den hvide Ypperstepræst og Barnets sarte og rene Sjæl. Den sejerskronede Renhed og den hvide Uskyld forstod hinanden. I Skarer ilede Roms Børn til Vatikanet. Med stor Kærlighed uddelte Paven den hellige Kommunion til dem. Han talte til dem paa deres egen barnlige Maade. Der var ikke noget stift eller højtideligt over ham. Ganske enkel, uden noget Ceremoniel færdedes han blandt dem. Undertiden var Børnenes Svar slet ikke konventionelle: ”Ja, Pave”, kunde de svare. Og naar de ganske smaa saa den milde, hvide Skikkelse bøje sig over dem, og naar de saa ind i hans kære, hellige Ansigt, kunde de vel hviske: ”Ja, Jesus”.

Den katolske Ungdom, som fra den tidligste Alder er vokset op med den eukaristiske Frelser, har allerede bestaaet sin Prøve. I alle Lande staar den begejstret i de forreste Rækker. De flokkes om Kristusbanneret og forsvarer det. Hvis der overhovedet er noget, som kan glæde os og give os Mod, saa er det netop vor katolske Ungdom i alle Lande. Det er den Ungdom, som er gaaet ind paa Plus X's Planer —, en Ungdom, som helt igennem

er præget af den eukaristiske Aand. Det er denne Ungdom, som vi er stolt af og haaber paa for Fremtiden.

Betydningen af Pius X's Kommuniionsdekreter kan ikke vurderes højt nok, De indleder en ny Periode i Kirkens indre Liv. Den eukaristiske Kristus bliver gennem dem paany og mere end tidligere Kirkens Hjerte.

Om Eukaristien, Kirkens Midtpunkt, kredser ogsaa Kirkens ældgamle Liturgi. Det er ikke tilfældigt, at den ”religiøse Pave” saa energisk arbejder paa en Nyordning af Liturgien. Han sørgede for en ny Inddeling af Kirkens officielle Bøn (Breviaret). Det var hans Ønske, at Troens Grundsandheder i Løbet af Kirkeåret skulde træde tydeligere frem. Derfor maatte mange Helgenfester, som efterhaanden var bleven lagt paa Søndage, vige for Søndagens og andre Tidens gamle, klassiske Messeformularer. Gennem disse Reformere understøttede Pius X den saakaldte liturgiske Bevægelse. Pius X var nemlig klar over, at den eukaristiske Bevægelse først kan udfolde sin fulde Velsignelse, naar den staar i nær Berøring med Liturgien. Den samme Pave, som har udstedt Kommuniionsdekreterne, har ogsaa sagt: ”I skal ikke bede under Messen, I skal bede selve Messen”.

Hele den store liturgiske Begejstring, som gaar sin Gang gennem alle Lande og som endog spores udenfor Kirken, har sit egentlige Udgangspunkt i Pius X's Pontifikat. Den hellige Eukaristi: d.v.s. Deltagelse i Messeofret med Modtagelse af den hellige Kommunion, er for utallige Katolikker blevet en Selvfølge. Det er Dagens Kraftkilde. Dermed har Livet for dem igen faaet Styrke og Holdning. Den levende Andagt til den hellige Eukaristi er vor klassiske, religiøse Livsform. Derfra udgaar alt Arbejde. Derpå bygges den kristne Kultur.

Pius X har aabnet disse Kilder for os.

KLIPPEN.

Pius X var helt igennem en Fader. Hans milde, hvide Skikkelse udstraalede en Atmosfære af Godhed og Hjertelig hed. Men den samme Pius X kunde blive urokkelig og ligefrem haard, naar det drejede sig om Trosspørgsmaal. Det viste sig især i Kampen mod ”Modernismen”.

Pius X maatte hele sit Pontifikat igennem kæmpe haardt med en Vranglære – Modernismen – som var desto farligere, fordi den hyklerisk foregav at fremme Kirkens Interesse og paa denne Maade vandt Tilhængere indenfor selve Kirken. Modernismen, ”Indbegrebet af al Vranglære” (Pius X), vilde med moderne Metoder ”reformere” den gamle Tro. Den skulde ”tilpasses” den moderne, Tid. Havde man givet efter for Modernisternes radikale Krav, vilde det idag være forbi med Katolicismens Renhed. Modernismen var nemlig ikke andet end Rationalismens Generalangreb paa Katolicismens overnaturlige Grundlag, med hvilket den staar og falder. Det er Pius X's uvisnelige Fortjeneste – dette store Ord er her paa sin Plads –, at han har set Sygdommens uhyre Fare, og at han ubarmhjertigt har sat Kniven i Saaret. Han har gjort det med en Energi og et Mod, som satte selv mange Katolikker i Forbavselse. Men Pius X har med Troens enfoldige Øjne set igennem Vranglærens indviklede Opbygning. Han, den ydmyge Sognepræst paa Petri Stol, løftede Armen til Slag mod Modernismens udspekulerede og videnskabeligt udpyntede Filosofisme. Mange – ogsaa indenfor Katolicismen – var bange for, hvordan Kampen skulde ende.

Men Pius X vandt Sejr. Modernismen er en Vranglære, som nutildags næsten kun kendes af Fagfolk. Den har overlevet sig selv. Vi lever i en Tid, som ogsaa udenfor Katolicismen er alt andet end modernistisk. ”Det mest moderne er: ikke at være moderne”, sagde endnu fornylig Jacques Maritain, og Chesterton vilde med Glæde underskrive denne Sætning.

Pius X har faaet Ret. I sin Tid blev han angrebet fra alle Sider. En Storm af Harme brød løs imod ham. Man betvivlede hans videnskabelige Kompetence, Man slyngede de forfærdeligste Bebrejdelser imod ham. Man saa i ham en Ignorant, en Mørkemand, som vilde hæmme Videnskabens og Kulturens Fremskridt. Og de fornemste af hans Modstandere smilte af ham. Det kunde ikke betale sig at raabe op. Man maatte have Medlidenhed med den gamle Mand. Omsider – men hvor sent – var det kommet saa langt, at selv den katolske Kirkes Mænd vilde slutte sig til ”den moderne Videnskab” og Filosofi og pudse lidt op paa det gamle, overleverede System; omsider var man kommet saa vidt, at man grundigt vilde reformere den gamle Overtro og saaledes redde den fra Undergang og saa har man en Pave, som er saa bornert, at han ikke fatter denne enestaaende Chance, men med alle Kræfter staar Fornylelsen imod. Det var dog sandelig mere til at le af end til at græde over!

Men Pius X var urokkelig. Han saa ind i Fremtiden. Han saa Sejren.

Og han fik Ret. Selv hans tidligere Modstandere indrømmer nu, at Katolicismen er gaaet den eneste rigtige Vej.

1907 kom Encyklikaen ”Pascendi dominici gregis”, der skarpt og overbevisende gendrev og fordømte Modernismens Vildfarelser. Nøjagtig 20 Aar senere (1927) offentliggjorde Karl Barth sin berømte (protestantiske) Dogmatik, som (kort sagt) ikke er andet end et energisk og fuldstændigt Opgør med den protestantiske Modernisme. 20 Aar efter ”Pascendi” kom altsaa endog den protestantiske Likvidation af Modernismen!

Og endnu i Aaret 1929 har Prof. Eduard Spranger fra Berlins Universitet i det prøjsiske Videnskabernes Akademi holdt et Foredrag, hvori han netop paapeger den Kendsgerning, at Katolicismen altid har hævdet at give et videnskabeligt Grundlag

for sine Paastande: et Princip, som netop gaar imod Modernisternes Adskillelse mellem Tro og Viden. ”Katolicismen er netop i sin antimodernistiske Epoke optraadt imod Agnosticismen (= Modernismen). Dens officielle Holdning kommer til Orde i Vatikanets Sætning: ”Rectaratio fundamenta demonstrat”. (Fornuftens Opgave er den at bevise Troens Forudsætninger)”.

Modernismen kan betragtes i sin Oprindelse langt tilbage. Alle indrømmer, at dens Grundsætninger beror paa Kants Filosofi. Men selve Kants Lære er ikke andet end en mægtig Reaktion mod Rationalismens ensidige Fornufts- og Forstandsdyrkelse. I to store Bølger brød, i Slutningen af det XVIII Aarhundrede, Reaktionen frem: umiddelbart og spontant viste den sig i Jean Jacques Rousseaus Optræden, videnskabeligt og reflekt i Kants Lære. Fælles for dem begge – trods den ellers store Forskel – er, at de ydmyger Fornuften og priser Følelsen (Rousseau) eller den blinde Tro (Kant), der alene kan føre os til Gud og til Religion. Kant er Ophavsmanden til den berømte Adskillelse mellem Tro og Viden. Medens den katolske Religionsfilosofi lærer, at vi med vor Fornuft rent tankemæssigt kan paavise Troens Forudsætninger (Sjælens Udødelighed, Guds Eksistens, Kristi Guddommelighed osv.), siger Kant, at Fornuften ikke véd noget som helst om disse Ting (Agnosticismen). Vor Fornuft kan ikke afgøre noget om disse Ting; den er væsentligt indskrænket til de ydre Fænomener. Men – det føler ogsaa Kant – uden religiøse Idéer kan livet ikke leves. Mennesket har dem behov. Det menneskelige Samfund trænger til dem. Derfor regner vi med disse Idéer, skønt vi absolut ikke véd noget om deres virkelige Realitet. Vi handler, ”som om de var sande”. Vi ”tror” paa dem. Adskillelsen mellem Tro og Viden er saaledes etableret.

Hele Kants Tænkemaade gik over i Romantikken, og det er især Schleiermacher, som gør fuld Alvor af Kants Tanker. Schleiermacher, som var protestantisk Teolog, satte for Kants

”Tro” en ny sjælelig Evne: ”den religiøse Følelse”, i Kraft af hvilken vi fornemmer vor Afhængighed af det uendelige. Dogmer, Trossætninger er for ham kun Udtryk for fromme Sindstilstande. Troen er blind, den kan ikke mere rationelt kontrolleres. Følelsen bliver Slagordet i denne Skole. Subjektivismen dens ufravigelige Følge. Karl Barth er i vore Dage Schleiermachers store Modstander. I Protestantismens Navn søger han med alle Midler at bekæmpe Schleiermachers Indflydelse. Men der er ikke faa Stemmer indenfor selve Protestantismen, som nægter Barth Retten til en saadan Kritik, fordi mange i Schleiermachers Idéer ser Reformatorenes egentlige Arv. Henri Bremond siger, at det var ”Luther..., som har undergravet Troens Aand, idet han i den kristne Verden slap Lysten løs til at føle og opleve det nye Menneskes omvendte og nyskabte liv (la passion de sentir, d’expérimenter...)”.

Romantikens og Schleiermachers Indflydelse gaar gennem hele det XIX Aarhundrede. Den føles i den lidt senere franske Romantik. Fjendskabet mod det rationale, forsaavidt det drejer sig om religiøse og filosofiske Spørgsmaal, fører til Intuitionen, Hjertets Filosofi (la philosophie du Coeur) stiger højt i Kurs. Her kunde nævnes f.Eks. Dilthey. Den franske Symbolisme gaar i samme Retning. Den russiske Litteraturs Indbrud i det europæiske Aandsliv viser den russiske Sjæls stærke Følsomhed og Emotionalitet. Det Irrationale, Oplevelsen, bliver omkring Aarhundredeskiftet i visse Kredse et magisk Ord. Hertil kommer i næsten alle europæiske Lande forskellige Strømninger, som alle er karakteriseret gennem en Slags aandelig Biologisme (James, Bergson, Høffding) og som i høj Grad hylder Intuitionen og Irrationalismen.

Ogsaa det XIX Aarhundredes andre, store Strømninger: Positivismen, Udviklingsteorien, Bibelkritik har, skønt paa en lidt anden Maade, haft betydelig Indflydelse paa Modernismen.

Det kan ikke forbyse, at hele denne Retning ogsaa fandt indpas i katolske Kredse, især da den katolske Videnskab siden Leo XIII igen var kommet i nærmere Berøring med den verdslige Kultur; og da det heller ikke kan nægtes, at der findes en Del Sandhedsmomenter i hele denne Religionsfilosofi.

Det var i Frankrig, at Modernismen havde sit første Sammenstød med Kirken. Maurice Blondel og Oratorianeren Laberthonnière angreb den gamle katolske Apologetik som overlevet og forældet. Maurice Blondel⁵ Forfatteren til den berømte Bog ”L'action” kom vel i nær Berøring med modernistiske Tanker, men gik ellers gennem hele det Oprør, som knyttede sig til hans Navn, uden at tage Skade. Anderledes var det med Laberthonnière. En Del af hans Bøger kom paa Index.

Modernismens egentlige Fører blev den fhv. franske Præst, Abbé Alfred Loisy, Han begyndte sin videnskabelige Løbebane som Professor ved det katolske Universitet i Paris. Han var Fagmand i Eksegese. Men han maatte af Universitetets Rektor afskediges paa Grund af sine liberale Anskuelser. Han fortsatte nu sine Studier som Privatlærd. Og, skønt endnu Præst, begyndte han i anonyme Artikler og Pjecer at angribe Kirken. Man har med Rette sagt, at denne Fremgangsmaade i mange Tilfælde var betegnende for Modernisterne. Kort efter traadte Loisy i den antiklerikale franske Regerings Tjeneste som Professor i Religionshistorie ved Gymnasiet College de France i Paris. Herfra offentliggjorde han – den Gang under sit egentlige Navn – sit berømte Værk ”L'évangile et l'église” (Evangeliet og Kirken). Kardinalen af Paris forbød straks Bogen. Mange mente, at Forfatteren havde underkastet sig. Men efter nogen Tid udkom en anden Bog af ham: ”Autour d'un petit livre” (Angaaende en lille Bog) (1903), som tydeligt viste, at Loisy fuldstændig havde

⁵ “) Henri Bremond: *Historie littéraire du Sentiment religieux en France*, III, 380.

brudt med Kirken. Nu var det Rom, som greb ind. Den 17. December 1908 blev Loisy's Bøger sat paa Index.

De franske Modernister var ikke ene om at angribe Kirken. I England var det en tidligere Jesuit, George Tyrell, som førte Kampen. Han døde uden at have udsonet sig med Kirken. I Italien blev Romolo Murri og i Tyskland Hermann Schells Navne indviklet i Modernismen.

Loisy's Fordømmelse udløste i rationalistiske og antiklerikale Kredse en Storm af harme. Lidenskabernes Bølger gik højt i hine Dage. Selv mange Katolikker havde den Anskuelse, at det var bedre at have nogle intellektuelle Forskere inden for Kirken, end at Troen selv blev intakt. Dermed har vi i korte Træk givet Modernismens Historie. Det gælder nu om at se lidt paa dens Lære.

Hovedprincippet i Modernismens System er Adskillelsen mellem Tro og Viden. Man hævdede, at videnskabeligt set kan noget godt være forkert, selvom Troen anser det for rigtigt. Denne "dobbelte Sandhed" tillod Modernisterne at anerkende alle den saakaldte "moderne Videnskabs" Resultater (Bibelkritik, Udviklingsteori, Religionshistorie osv.), som ganske aabenbart er i Modstrid med de katolske Dogmer.

Modernisternes egentlige Teologi, deres Trosanalyse, kan kort sammenfattes, som følger: Guds Aabenbaring er ikke andet end det, at Mennesket bliver sig den ham iboende Gudstrang bevidst. I særlig høj Grad er det Tilfældet hos de egentlige Bærere af Aabenbaringen (Profeter, Jesus, Apostlene). Disse subjektive Oplevelser nedfældes i de hellige Skrifter, som kun er rent menneskelige Dokumenter. Tro og subjektiv Religion (i modernistisk Forstand) er tilstede, naar man anerkender og fastholder denne Underbevidsthedens Trang til Gud, "Dogme" kalder man det sproglige og officielle Udtryk for denne Tro. Det er

klart, at et saadant Dogme ikke gengiver den guddommelige Sandhed adækvat, ej heller absolut og en Gang for alle, men kun symbolsk og i Forhold til en bestemt Tids Kulturniveau. Ud fra Menneskets naturlige Trang til sindbilledlig Udtryk for det religiøse opstod og opstaaer Sakramenterne. Ud fra dets Trang til gensidig Meddelelse af det religiøse opstod Kirken, som igen kan tænkes at existere uden Øvrighed, som den derfor selv har skabt. Tro og Viden er fuldstændig adskilte sjælelige Ævner, som staaer hver for sig, ja, som er hinanden modsat, fordi Troen regner med Miraklet, Viden kun med Naturlovene. Troens Kristus er derfor en anden end ”den historiske Jesus”. Videnskab (overhovedet Kultur) og Kirke hører to forskellige Verdener til.

Modernismen taler meget smukt om det religiøse. Men i Virkeligheden er den en konsekvent Nægtelse af det overnaturlige. Den stiller Mennesket i Midtpunktet og lader Mennesket være alle Tings eneste og sidste Magi. Dermed nedværdiger den ogsaa Gud til at være en Funktion af det menneskelige Fyld i den menneskelige Natur. Den bygger nedefra (Mennesket) og ikke ovenfra (Gud). Set fra denne Side er Modernismen Menneskets evige Flugt for Korset, ”Jødernes Forargelse, Hedningernes Daarskab”, for os derimod ”Guds Kraft og Visdom” (1. Kor. 1:23-4).

Der hører ikke ret megen Indsigt til at forstaa, at Modernismen var en stor Fare for Kirken. Den var desto farligere, fordi den optraadte i den nyere Filosofis og Videnskabs Navn, og fordi den hyklerisk tilslørede sit egentlige Maal. Man kan roligt sige, at den modernistiske Vranglære var den største Fare, som har truet Kirken i hele den moderne Tid.

Men Pius var Forsynets Mand til at tage Kampen op og føre den sejrrikt igennem.

Allerede i sit Pontifikats første Aar henviste Pius X i Encyklikaen "Jucunda sane", som kom i Anledning af det 1300 Jubilæum for Pave Gregor den Store, til de gamle Vildfarelser i ny Skikkelse og beklagede dybt Nægtelsen af det overnaturlige.

Men Modernismens egentlige Overvindelse skete i tre store Slag: i Encyklikaen "Pascendi" (8. Sept. 1907), i Dekretet "Lamentabili" (3. Juli 1907) og i Motupropriet "Sacrorum Antistitum" (1. Sept. 1910). Dertil kommer endnu Fordømmelsen af en Del katolske Forfattere (Loisy, J. Turmel, G. Tyrell, R. Murri, Laberthonnière og E. le Roy).

Dekretet "Lamentabili" bringer en Optælling af 65 modernistiske Sætninger, der betegnes som uforenelige med Kirkens Lære.

"Pascendi" er den store antimodernistiske Encyklika. Den tegner i store og monumentale Linier Modernismens System. Og det er værd at lægge Mærke til, at man senere fra modernistisk Side har indrømmet, at Pascendi var den bedste systematiske Fremstilling af den modernistiske Teologi. Den afslører det moderne Aandslivs Hæresier og fører den tilbage til Fejltagelsernes Kilde.

Den sidste afgørende Forholdsregel i Kampen mod Modernismen traf Pius X i det berømte Motuproprio "Sacrorum Antistitum" (1. Sept. 1910). Det krævede af alle Præster Aflæggelsen af en særlig Ed mod den modernistiske Vranglære.

Paven lod det ikke være nok med at afværge Ondet, han angav ogsaa Midler til dets positive Overvindelse.

Det første, han krævede, var et fordybet Studium af den skolastiske Filosofi og Teologi. Som Leo XIII henviste ogsaa Pius X til den kirkelige Videnskabs store Skatte, især til Kirkens geniale og hellige Kirkelærer Thomas af Akvin. En dybere

Indtrængen i den tomistiske Filosofi og Teologi kan alene befri os for de mange moderne, overfladiske -ismer; den giver os kraftig Næring, fordi den trænger ind til Tingenes Hjerter og Væsen og ikke bliver staaende ved deres udvortes Fænomen; den fører os tilbage til "den sunde Lære". Katolicismen har forstaaet Pius X's (ligesom Leo XIII's og Pius XI's) Formaning. Overalt ser vi en kraftig Opblomstring af den kirkelige Videnskab i Tilslutning til Thomas af Akvins Lære og i hans Aand ("ad mentem Sancti Thomae").

Bibelkritikken var det Felt, hvor Modernisterne især søgte at angribe Kirkens Lære. I Pascendi udtrykker Paven sin hensigt: snart at aabne "et særligt Institut, hvor katolske Videnskabsmænd af Rang skulde arbejde til Fremme for al Slags lærde Studier i den katolske Sandheds Lys og under dens Ledelse."

Denne Plan blev allerede i 1909 udført, idet Pius X oprettede "Bibelinstitutet" i Rom. Dets første Rektor blev Jesuitpateren Leopold Fonck, dengang Professor i Exegese ved Universitetet i Innsbruck. Bibelinstitutet blev senere indlemmet i det pavelige Universitet ("Gregoriana"). Dets videnskabelige Ry er nutildags anerkendt langt ud over Katolikkernes Rækker.

Man kan sige, at Modernismen i det store og hele idag er overvundet. Troens ufejlbare Lærer har talt. De troende er advaret, Det Ondes Rod ligger aaben for Dagen. Pius X har sejret. Han havde Fremtiden paa sin Side. Vor Tid vil igen have klare Linier, Afgørelse og Objektivitet. Liberalismen, Modernismens Fader, ligger for Døden. Der staar idag en haard Kamp mellem Gud og Verden. Man maa vælge sit Standpunkt. Man kan ikke være baade Verdens og Kirkens Ven.

Det peger altsammen i Pius X's og ikke i Modernismens Retning. Paa vor Tids kaotiske Baggrund lyser Korset igen klart og tydeligt.

HYRDEN.

Man taler i den senere Tid meget om Forskellen mellem en Kærlighedskirke og en Retskirke. Sagen er nemlig den: efterhaanden er man nødt til at indrømme, at en vis Sammenslutning af alle troende hører med til Kristendommens Væsen. Individualismen er, som paa alle Omraader, ogsaa og især paa det religiøse, farlig. Idet man indrømmer det, er man paa Vej i Retning mod Kirken. Men for ikke at havne i Rom, skelner man mellem en Kirke, hvor der kun hersker Kærlighed og ingen Ret, og en Kirke, hvor der kun hersker Ret og ingen Kærlighed. Heroverfor holder vi Katolikker paa, at vor Kirke er paa een Gang Kærlighedens og Rettens Kirke. Den huser baade Apostlen Johannes' og Apostlen Peters Aand. Den katolske Kirke er ikke alene "Agapé", den er ogsaa "Polis".

Kristus selv har anordnet det saaledes. Derfor findes i den katolske Kirke (med det kirkelige Hierarki) en virkelig Autoritet, som kan give Love og befale i Guds Navn. Kristus selv var som Gud-Mennesket og den forjættede Messias baade Ypperstepræst, Konge og Profet i een Person. Disse Funktioner er fra ham gaaet over til Kirken, som jo er Kristi Legeme og Kristi Brud. Det kirkelige Hierarki har altsaa en præstelig, en kongelig og en profetisk Opgave. Det præstelige Embede forpligter til at forvalte Sakramenterne, det profetiske til at forkynde og værne om den guddommelige Sandhed, det kongelige til at lede og styre Guds Kirke.

Pius X har som Pave gjort sin Pligt paa alle tre Omraader. Han er traadt i Skranken for den overleverede Lære i Kampen mod Modernismen. Som den eukaristiske Pave har han aabnet os Naadens Kilde. Der er nu kun tilbage at vurdere hans Indsats paa det egentlig kirkelige Forvaltningsomraade.

For al Fremtid har Pius X erhvervet sig store Fortjenester ved at give sig i Lag med Nydannelsen af den kirkelige Ret. Allerede som Patriark af Venedig ansaa han en Nyordning af den kanoniske Ret for en af vor Tids vigtigste Opgaver. 1902 oprettede han ved sit biskoppelige Seminarium et juridisk-kanonisk Fakultet, som af Leo XIII fik Lov til at tildele Doktorgraden.

Kirkerettens Grundlag vil altid blive det samme, fordi den er rodfæstet i den guddommelige Lov. Men dens konkrete Anvendelse skifter med forskellige Tidens og Nationers Kultur og Levemaade. I Aarhundredernes løb blev der givet utallige Love, som fyldte mange Bind: de saakaldte Dekretaliesamlinger. Ikke faa af disse Love, som engang var tidssvarende, er nu enten ophævede eller forældede. Andre kan paa Grund af de forandrede Tidsforhold enten kun udføres under store Vanskeligheder eller er kun til ringe Nytte. En tidssvarende Revision af den kirkelige Lovgivning kunde derfor ikke mere udskydes. Allerede paa det Vatikanske Koncil (1870) krævedes der af mange en ensartet kirkelig Lovbog. Men et saadant Værk betød et Kæmpearbejde. Dets Skabelse forudsatte en uhyre Omhu, og en ikke mindre omfattende historisk, teologisk og juridisk Lærdom.

Men Pius X gik med sin Energi og sin Sans for Retfærdighed modigt til Værket. Et Motuproprio "Arduum sane Munus" fra 19. Marts 1904 indledte den kanoniske Rets Kodifikation. Der indsattes en Kardinalkommission, hvis Formand Paven selv var, og til hvis Hjælp der tilkaldtes en Række betydelige Kanonister fra hele Verden.

Det uhyre Værk lykkedes. Igennem 11 Aar har Pius X uafbrudt arbejdet paa det. Hele den kirkelige Rets Samling og Revision, som ikke mere var forsøgt i Mands Minde, gik under Pius X's Pontifikat sin Fuldendelse i Møde og afsluttedes

endeligt under Benedikt XV. I 1917 blev den nye Codex Juris Canonici offentliggjort, og den 19. Maj 1918 traadte den i Kraft.

I nær Sammenhæng med denne Reform stod Pavens Reform af den romerske Kurie. Sixtus V havde grundlagt de saakaldte romerske Kongregationer: de pavelige Ministerier. Pius X omorganiserede dem. Hele Forvaltningen blev forenklet. Pius X grundlagde ogsaa Pavedømmets officielle Statsorgan: Acta Apostolicae Sedis, hvori alle kirkelige Dokumenter offentliggøres med Lovkraft.

Da Pius X ved sit Pontifikats Begyndelse blev spurgt, efter hvilke Principper han vilde føre sin Politik, skal han have peget paa sit Krucifiks og have tilføjet, at han hverken var Politiker eller Diplomat. Alligevel tvang Forholdene ham til betydelige politiske Kundgørelser.

Allerede under Leo XIII var Kirkens Stilling i Frankrig bleven særlig vanskelig, da Frimurerne tilstræbte en radikal Adskillelse mellem Kirke og Stat. Pius X protesterede mod en Række Forholdsregler af den franske Ministerpræsident Emile Combes (Begunstigelse af den borgerlige Vielse og Skilsmisse, Fjernelsen af Krucifikset i Skoler og Retslokaler. Afskaffelse af Religionsundervisning, Landsforvisning af Ordensfolk osv.). Combes svarede paa Pavens Protest med at tilbagekalde den franske Gesandt ved Vatikanet. Dermed var Kulturkampen i Frankrig brudt ud i lys Lue. Den 1. Januar 1906 traadte Adskillelsesloven i Kraft. Et fransk Senatsmedlem havde med al Tydelighed formuleret Lovens virkelige Hensigt: ”Adskillelsen af Stat og Kirke er ubetinget krævet for at blive af med hele Kato­licismen”.

Pius X forkastede Adskillelsesloven i Encyklikaen ”Vehe­menter Nos” (11. Februar 1906). Med Kraft og Værdighed til­bageviste han den franske Regerings Arrogance, som var saa

meget mere forkastelig, som den jo ensidigt ophævede Retsforpligtelser, der var garanteret gennem internationale Love. Ganske særligt forbød Pius X endnu i en senere Encyklika (Gravissimo officii munere. 10. August 1906) de saakaldte ”Kultusforeninger” (associations cultuelles), hvis Indretning var forudset i Loven af 1905, og hvis Maal skulde være den franske Katolicismes Løsrivelse fra Rom.

Roms Nej til Adskillelsesloven betød store Ofre for den franske Kirke. ”Paa Pavens Ord udleverede vore Biskopper deres Palæer, vor Gejstlighed sine Præstegaarde og sin Formue” (Fonsegrive). Den franske Kirke blev en fattig Kirke. Al dens Ejendom overgik til Statens Eje. De troende maatte nu selv sørge for deres Præsters og deres Skolers Underhold.

Men, som i Kampen mod Modernismen, havde Pius X ogsaa i Kampen med den franske Antiklerikalisme Fremtiden paa sin Side.

Næsten 30 Aar er gaaet siden Combes Lov. Og hvordan har Forholdene forandret sig? Den franske Kirke blev i Lidelsernes og Prøvelsernes Aar en hellig, en stærk Kirke. Ecclesia pressa, semper victrix: Naar man forfølger Kirken, er det altid den, der gaar af med Sejren.

Katolicismen lever og blomstrer i vore Dages Frankrig. Man taler ligefrem om en katolsk Fornyelse (le renouveau catholique). I Modsætning til tidligere, er det netop Intelligensen, som vender tilbage til Kirken. I franske Militærkredse spiller Katolicismen en stor Rolle. Digtning og Litteratur staar under dens Indflydelse. Videnskab og Filosofi beskæftiger sig igen med katolske Emner.

Denne Foraarstid er Lønningen for, at franske Katolikker saa trofast og offervilligt har adlydt Pius X's Nej i hine vanskelige Aar.

Der synes at være en lang Vej fra Kampens Slagmark til Kunstens stille Helligdom. Og dog betyder Pius X's Pontifikat en stor Indsats i Reformeringen af Kirkemusikken.

Pius X er den Pave, som har gengivet den gregorianske Koral dens gamle Plads tilbage i Kirkens Liturgi. Han indleder en ny Epoke i Korals Historie.

Allerede som Biskop af Mantua og Patriark af Venedig har Pius X ivrigt taget sig af Kirkemusikken. Det var ham, der senere udnævnte den unge Lorenzo Perosi, som han havde lært at kende i Mantua, til Kapelmester for Capella Marciana i Venedig. Den 1. Maj 1895 skrev han sit berømte Hyrdebrev over Musica sacra, som forbød den i Italien dengang gængse Teatermusik i Kirken og foreskrev den gregorianske Koral.

Da Kardinal Sarto var bleven Pave, var Reformeringen af den kirkelige Musik det første, han tog sig af. ”Snart vil vi igen have god Musik i Kirkerne”, sagde Pius X til Don Lorenzo Perosi en Uge efter sin Tronbestigelse.

Og virkelig, den 4. August 1903 var Pius X bleven valgt og allerede den 22. November samme Aar kom hans berømte Motuproprio, som fuldstændigt omdannede hele Kirkemusikken. Paven udelukkede al Operamusik eller Musik ”med teatralisk Effekt” fra Guds Hus. Den gregorianske Kirkesang fik sin hædersplads tilbage. Dens klassiske Melodier skulde være Forbilledet for enhver ny kirkelig Komposition. Dog skal nyere Musiks Anvendelse ikke være udelukket, blot dens Kompositioner ikke er uforenelige med de liturgiske Funktioner og Liturgiens Stil.

Da de ældgamle Koralmelodier, som er Begyndelsen til hele Europas Musikhistorie, til dels ikke mere var overleveret i deres strenge, klassiske Renhed, sørgede Pius X for Nyudgaver af de liturgiske Bøger paa Grundlag af gamle Haandskrifter. Dette

vanskelige Arbejde blev overdraget til Benediktinermunkene fra Solesmes. De arbejdede i Fællesskab, og Frugten af deres Studier blev den autentiske (vaticanske) Udgave, som nu hele Verden over er Grundlaget for Kirkens liturgiske Musik.

For Tiden gaar en Korallenæssance gennem alle Europas Lande. Man føler – ogsaa udenfor Kirken – Koralmelodiernes høje Kunst og strenge Renhed. Kirken har formaaet i dem at skabe sig et Udtryk for sit inderste Væsen. Korallen er det i Kristus nyskabte Menneskes Musik. Den er mild og kysk, aandelig og behersket, helt igennem præget af det evige, det overnaturlige, det guddommelige. De fine, overjordiske Melodier griber vort Hjerter og vækker Længsel efter noget højere og skønnere, som de har rørt Huysmans Hjerter i hin Benediktinerkirke i Rue Monsieur i Paris.

Pius X's Navn kan ikke forbigaaes, naar man taler om den katolske Kirkes ædle og klassiske liturgiske Tonekunst.

PIUS X's DØD.

Den 4. August 1913 fejrede Paven under hele den katolske Verdens Deltagelse sit taaarige Regeringsjubilæum. Men allerede dengang trak mørke Skyer op i Horisonten.

Et Aar senere udbrød Verdenskrigen. De fire apokalyptiske Ryttere begyndte at jage hen over Europas Slagmarker. Man siger, at Pius X havde forudsagt Krigens Udbrud til 1914. Men da han, som elskede Freden saa højt, oplevede Brodertvisten og Lidenskabernes Rasen, brast hans Hjerter.

Den 20. August 1914 døde han.

Som Livet, saaledes ogsaa Døden. I Krypten under Petrusbasilikaens Gulv, i Nærheden af Apostelfyrstens Confessio, der,

hvor paa Festdagene det romerske Folk forsamler sig, vilde Hyrden hvile i Fred blandt sin kære Hjord.

*

”Paverne dør, men Paven dør ikke”. Sammenlignet med Paverækken, er de stolteste Dynastier fra igaar. Denne Række kan i uafbrudt Linie føres tilbage fra Paven, som i det XIX Aarhundrede kronede Napoleon, til Paven, som salvede Pipin i det VIII Aarhundrede.... Republikken Venedig var den næstældste Stat, men selv den maa kaldes moderne ved Siden af Rom, og den er gaaet under, medens Pavedømmet varer ved. Pavedømmet eksisterer endnu, ikke i Forfald, ikke blot som et Levn fra Oldtiden, nej, i Livsfylde og i Ungdomskraft. I hele Verden udsender Kirken endnu den Dag i Dag Apostle, der er lige saa ivrige som de, der forud gik i Land med Augustin i Kent, og ogsaa i vore Dage træder Paverne ligesaa modigt op mod fjendtlige Magtaver, som Leo I gjorde det mod Attila. Og der er endnu intet Tegn paa, at Kirkens lange Herredømme lakker mod Enden. Den har oplevet Begyndelsen til alle Regeringer og Kirker, som for Øjeblikket findes paa Jorden, og ingen kan forsværge, at den ikke ogsaa opnaar at se Slutningen. Kirken var stor og mægtig før Sakserne satte Foden paa Englands Jord, før Frankerne overskred Rhinen, da den græske Veltalenhed endnu blomstrede i Antiokien og da der endnu blev tilbedt Afguder i Templet i Mekka. Og den vil sikkert stadig bestaa i usvækket Kraft, naar senere engang en Turist fra Nyzealand midt i en uendelig Ørken tager Stade paa en ødelagt Bropille fra Londonerbroen for derfra at tegne en Skitse af St. Paulskirkens Ruiner.”⁶

⁶ Macaulay's Essays and Poems. Vol III (Chicago 1890) 45. Således dømte 1840 den berømte engelske Videnskabsmand, som var Protestant, om den katolske Kirke.